

مدل سازی نقش تکافل خانواده در گسترش ضریب نفوذ بیمه های زندگی

صالح عبادی لمر^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

چکیده

یکی از مهمترین الگوهای بیمه ای در دوران معاصر، تکافل است که مبتنی بر فقه اسلامی مطرح گردیده و با وجود عمر کوتاه، جایگاه مناسبی در بازار بیمه های کشورهای اسلامی به دست آورده است. تکافل که به آن بیمه اسلامی نیز گفته می شود برای غلبه بر برخی از ویژگی های خاص بیمه های معمولی طراحی شده است. تکافل به معنای مسئولیت مشترک یا ضمانت مشترک است و از آنجایی که تکافل در ایران به مرحله اجرایی نرسیده است و در حد مدل ارائه شده است، ضروری است که صنعت تکافل بیش از پیش معرفی و شناخته شود و از پتانسیل آن در جهت گسترش ضریب نفوذ بیمه های زندگی بهره برده شود. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش انجام تحقیق با توجه به سوالات پژوهش و ماهیت آن از نوع تحقیق کمی، از نظر زمانی، یک تحقیق مقطعی و براساس نوع گردآوری داده های آن پیمایشی می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل ۶۵ نفر از مدیران شرکت ها و سازمان های فعال در صنعت بیمه کشور می باشد که بر همین اساس نیز نمونه آماری این بخش شامل ۶۵ مدیر بوده است. یافته های پژوهش بیانگر تاثیر مثبت و معنادار تکافل خانواده بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی است و اثر الگوی مضاربه بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی به مراتب بیشتر از الگوی وکالت می باشد.

واژگان کلیدی

تکافل، تکافل خانواده، الگوی مضاربه، الگوی وکالت، بیمه های زندگی

^۱ کارشناس بیمه شرکت بیمه البرز، شعبه بندرانزلی. (نویسنده مسئول: Lomer1989@gmail.com)

مقدمه

نیاز به امنیت از جمله مهمترین نیازهای بشر است که براساس گذر زمان از تعریف ساده خود به امنیت دارایی، سرمایه-گذاری و مواردی از این قبیل بسط و گسترش یافته است. در ابتدا به منظور رفع نیازها از ابزارهای متنوعی استفاده می‌شد تا اینکه نظام بیمه مدون شد. صنعت مالی اسلامی یکی از سریعترین صنایع در حال رشد در جهان اسلام است (آختر و همکاران^۱، ۲۰۲۱). با این حال در سال‌های اخیر ادبیات مربوط به صنعت بیمه اسلامی نیز در حال رشد بوده است (میساس^۲، ۲۰۲۰). امروزه در اقتصادهای نوین بعد از بانکداری، بیمه مهمترین بخش شمرده می‌شود که در هم تنیده شده و مکمل یکدیگر هستند و از عملکرد هم حمایت می‌کنند (امجدی و همکاران، ۱۴۰۱). بیمه مسئله مهمی است که مناقشه‌های بسیاری را پدید آورده است. مفهوم بیمه ریشه در سیستم‌های اقتصاد اسلامی دارد که هدف آن ارتقای رفاه و همبستگی بین همه اقشار جامعه از طریق مشارکت و همکاری مشترک است (خان و همکاران^۳، ۲۰۲۰). واژه تکافل از قرآن و سنت اقتباس شده است و به معنای ضمانت مشترک می‌باشد که هدف آن مشارکت و یاری دو جانبه میان اعضای گروه مشخصی می‌باشد. در عمل تکافل به عنوان روشی مبتنی بر ضمانت مشترک اعضای یک گروه در برابر ضرر و زیان‌های احتمالی وارده به هر یک از آنها مطرح می‌شود. اعضای این گروه در صورتی که برای فردی مشکل و یا حادثه‌ای رخ دهد، بر ضمانت و وثیقه مشترک اتفاق نظر داشته و مجموع منابع جمع شده را برای جبران خسارت به فرد ضرر دیده می‌پردازند. در واقع تمامی اعضای گروه تلاششان را به کار می‌گیرند تا فرد نیازمند را حمایت کنند. بنابراین تکافل یک قرارداد همیاری متقابل، اشتراک در منافع و مسئولیت، برادری در برابر خطرات یا فجایای غیرقابل پیشبینی می‌باشد که انتظار می‌رود اعضای آن خالصانه و بی‌ریا با یکدیگر همکاری داشته باشند (حاجی علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۹). تکافل که به آن بیمه اسلامی نیز گفته می‌شود برای غلبه بر برخی از ویژگی‌های خاص بیمه‌های معمولی طراحی شده است. کلمه تکافل خود به معنای مسئولیت مشترک یا ضمانت مشترک است (الامری و همکاران^۴، ۲۰۲۱). تکافل براساس اهداء^۵ و همکاری عمل می‌کند و از عناصر ممنوعه معاملات اسلامی همچون غرر^۶، غمار^۷ و ربا آزاد است (الشماری^۸، ۲۰۱۹). در چند سال گذشته تقاضای مصرف‌کنندگان برای محصولات و خدمات مالی اسلامی در حال افزایش بوده و انتظار می‌رود دارایی‌های مالی اسلامی تا سال ۲۰۲۲ به ۳/۸ تریلیون دلار برسد (سندال^۹، ۲۰۱۹). در مالیه اسلامی بیشتر مطالعات به بانکداری اسلامی اختصاص داشته و بخش قابل توجهی از ادبیات مالیه اسلامی به ثبات بانکی در کشورهای که بانک‌های اسلامی و متعارف در کنار هم فعالیت می‌کردند، توجه نموده‌اند (برگر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۹). اصطلاح صنعت تکافل شامل همه ی متصدیان کسب و کار ارائه خدمات و محصولات تکافل می‌باشد. این صنعت شرکت‌های بیمه‌ای که برای ارائه طیف گسترده ای از محصولات تکافل پذیره نویسی می‌کنند، شرکت‌های بیمه رایج که تعداد محدودی از محصولات تکافل را ارائه می‌کنند و شرکت‌های بیمه

^۱ - Akhter et al

^۲ - Misas

^۳ - Khan et al

^۴ - al-amri et al

^۵ - Tabarru

^۶ - Gharar

^۷ - Maysir

^۸ - Alshammari et al

^۹ - Sandal

^{۱۰} - Berger et al

تکافلی و تکافل اتکائی را در بر می‌گیرد. هم اکنون این صنعت محصولات خود را بر پایه تعاون و ضمانت متقابل و در قالب دو طرح تکافل عمومی و تکافل خانواده ارائه می‌دهد (ولی‌زاده و شمس، ۱۴۰۱). تکافل در راستای جبران خسارات و مسئولیت‌های مشترک در میان جوامع می‌باشد. اطلاعات حاکی از توجه روزافزون جهان اسلام و حتی کشورهای غیراسلامی به تکافل و تکافل اتکایی و روند رو به رشد این صنعت در جهان اسلام و پتانسیل بالقوه این بازار است. لذا توجه بیشتر به این مقوله چه از بعد نظری و چه در عمل دارای توجیه است، زیرا می‌تواند به برقرار تعاملات اقتصادی بیشتر اعم از بیمه‌ای و غیربیمه‌ای با دیگر کشورها و به ویژه کشورهای مسلمان و بالاخص کشورهای حوزه خلیج فارس بیانجامد که دستاوردهای آن برای کشور ما، افزایش سطح تعاملات اقتصادی بین المللی است که از کارایی نسبی برخوردار هستند. به عبارت دیگر تاسیس شرکت‌های تکافل و تکافل اتکایی به افزایش تعاملات اقتصادی، رونق اقتصاد داخلی، تحکیم روابط سیاسی و تضعیف وابستگی به کشورهای غیراسلامی خواهد انجامید (عربی و محمودی، ۱۳۹۴). از آنجایی که تکافل در ایران به مرحله اجرایی نرسیده است و در حد مدل ارائه شده است، ضروری است که صنعت تکافل بیشتر معرفی و شناخته شود و از پتانسیل آن جهت گسترش ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی بهره برده شود. بیش از ۵۰ درصد حجم بیمه‌ای دنیا به بیمه‌های عمر اختصاص یافته است. این بیمه یکی از ابزارهای مهم اقتصادی شمرده شده و شرکت‌های بیمه عمر در جایگاه قطب‌های سرمایه‌گذاری در جهان شمرده می‌شوند. سهم بیمه عمر در ایران بسیار کمتر از متوسط جهانی است. نتیجه این مسئله از دست رفتن فرصت‌ها برای جمع‌آوری سرمایه‌های مردم و بهره‌گیری از آن در جهت شکوفایی اقتصاد جامعه است. از اواخر قرن بیستم کوشش‌هایی برای اسلامی شدن اقتصاد در جهان اسلام آغاز شد. ابتدا بانکداری اسلامی مطرح شد و حذف بهره از عملیات بانکی در جایگاه نخستین گام در جهت اسلامی شدن بانکداری شمرده شد، سپس اسلامی شدن بیمه مورد بررسی قرار گرفت. عالمان مسلمان به محض معرفی این صنعت به جامعه مسلمانان در این حوزه دست به قلم شدند. از اینرو بسیاری از شرکت‌های بیمه‌ی اسلامی (تکافل) در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ در کشورهای گوناگون مسلمان تاسیس شدند. بیمه‌های اسلامی نه تنها در کشورهای اسلامی بلکه در آمریکای شمالی، استرالیا، چین، روسیه و چند کشور اروپایی نیز فعالیت می‌کنند. تکافل اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی در مالزی و جنوب شرقی آسیا آغاز شده و پس از رشد قابل توجه در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، رشد بینظیری بخصوص در دهه گذشته داشته است (کاربهری و همکاران، ۲۰۱۸). این رشد بیشتر حاصل افزایش جمعیت، آگاهی بیشتر از نیاز به بیمه و محیط قانونی و حمایتی بوده است (پرادهان و همکاران، ۲۰۱۷). ارائه محصولات متنوع و مرتبط پوشش‌های بیمه عمر که برای مردم از جذابیت کافی برخوردار باشد در کنار پدید ساختن آگاهی و فرهنگ استفاده از این محصولات در بین مردم یکی از راه‌های توسعه صنعت بیمه در ایران است. در این راه ارائه محصولات تکافل خانواده به صورت مکمل محصولات بیمه عمر که در مقایسه با بیمه عمر رایج از ویژگی‌های منحصر بفردی برخوردار است، می‌تواند کارگشا و راه حل مناسبی باشد. بیمه عمر یکی از اقسام پنجگانه بیمه‌های اشخاص شمرده می‌شود و از نگاهی دیگر در زمره بیمه‌های اختیاری در برابر بیمه‌های اجباری قرار می‌گیرد. بیمه عمر را می‌توان چنین تعریف کرد: قراردادی که به سبب آن بیمه‌گر در برابر دریافت حق بیمه متعهد می‌شود که در صورت فوت بیمه شده یا در صورت زنده ماندن وی در موعد تعیین شده در قرارداد، مبلغ بیمه تعیین شده را به بیمه‌گذار (بیمه شده) یا استفاده‌کننده معین شده از سوی وی پردازد (عسگری و اسمعیلی گیوی، ۱۳۸۷). در حال حاضر قانون مدونی همچون قانون تکافل مالزی در کشورهای جهان به تصویب نرسیده است و اگر هم در کشوری همچون پاکستان چنین قانونی به تصویب رسیده است

آن قانون تنها موارد شکلی تکافل را بیان نموده است. قانون تکافل مالزی در فضای حقوق تجارت آن کشور و به منظور ارائه خدمات بیمه‌ای مبتنی بر فقه اهل سنت (در چارچوب الگوی تکافل) تصویب و اجرا گردیده است (ساعی و الهی، ۱۳۹۵). تکافل خانواده از حدود سه دهه پیش در برخی کشورهای اسلامی به علت نیاز مردم به آن پوشش و مخالفت شرع با بیمه عمر رایج (از نظر مکتب‌های فقهی اهل سنت) رواج یافت و به علل گوناگون که می‌توان از مهمترین آنها به شفافیت در فعالیت اشاره نمود به سرعت رشد کرده و مورد توجه مسلمانان و غیرمسلمانان قرار گرفته است. در عمل شرکت‌های تکافل به دو دسته تکافل خانواده و تکافل عمومی تقسیم می‌شوند. تکافل خانواده یعنی فراهم نمودن مصونیت و امنیت برای افراد و خانواده‌های آنها در ارتباط با زندگی‌اشان، تکافل خانواده سازوکار مالی مبتنی بر اصول تعاون است که هدف آن پدید ساختن ایجاد مسئولیت به منظور حمایت از بیمه‌ها، یتیمان و دیگر وابستگان شخص مشارکت کننده است و تکافل عمومی به خدمات بیمه اسلامی غیر از تکافل خانواده اطلاق می‌شود. محصولات تکافل خانواده در دو الگوی مضاربه و وکالت ارائه می‌شوند که به علت بهره بردن از سازوکارهای خاص می‌تواند به صورت ابزاری کارآمد برای مدیریت ثروت خانواده‌ها با استفاده از پس اندازها و سرمایه‌گذاری آنها باشد. از الگوهای تکافل خانواده، الگوی مضاربه بهترین نوع برای پس اندازهای بلندمدت و تکافل خانواده است. اگر چه بیمه و بیمه عمر در فقه امامیه هیچ ایرادی ندارد، اما تکافل خانواده در جایگاه صنعتی پرسود، مطابق با شرع مقدس به سرعت در حال رشد و فراگیر شدن و همچنین برخورداری از ویژگی‌هایی که بیمه رایج از آنها بی بهره است، می‌تواند به طور جدید در جایگاه مکملی برای بیمه عمر رایج مورد توجه قرار گیرد. ارائه محصولات تکافل خانواده در کنار محصول-های بیمه عمر رایج در کشور ما به رشد نفوذ بیمه در کشور کمک بزرگی خواهد کرد که از علل این ادعا می‌توان به منحصر بفرد بودن سازوکارها و ویژگی‌های محصولات و خدماتی که ارائه می‌شوند اشاره کرد (عسگری و اسمعیلی گیوی، ۱۳۸۷).

به لحاظ عملیاتی، فرایند اجرای بیمه تکافل بدین صورت است که ابتدا به یک شرکت سهامی یک دستمزد تناسبی ثابت یا دستمزد مبتنی بر عملکرد (مضاربه) یا ترکیبی از هر دو پرداخت می‌شود، اگر در پرداخت خسارت کسری به وجود آید عامل تکافل اجازه ندارد آن را پوشش دهد، در عوض او باید یک وام بدون بهره قرض الحسنه تدارک دیده و توسط مازادهای صندوق بیمه بازپرداخت شود. در تکافل، بیمه‌گذاران مشارکت کنندگان نام دارند. هنگامی که بیمه‌گذاران سهم خود را در شرکت سپرده گذاری می‌کنند، سهم آنها به دو حساب کاملاً مجزا تقسیم می‌شود. عمده سهام سپرده به حساب سرمایه گذاری یا حساب شرکت کنندگان^۱ رفته تا شرکت وجوه آن را در فرصت‌های مختلف و فعالیت‌های مجاز اسلامی نظیر خرید و فروش انواع اوراق صکوک، سهام و ... سرمایه گذاری کند و سود را در میان بیمه‌گذاران تقسیم نماید. براساس برخی از الگوهای تکافل، بخشی از سود سرمایه گذاری به عنوان حق عامل به خود شرکت تعلق خواهد گرفت و مابقی سهام به صندوق دیگری به نام حساب ویژه شرکت کنندگان^۲ تحت عنوان هبه یا تبرعات واریز می‌شود. در مواقعی که یکی از حوادث پیش بینی شده در متن قرارداد بیمه اتفاق می‌افتد، کل میزان ادعا شده از صندوق تبرع پرداخت می‌شود. در صورتی که خسارت از میزان سرمایه موجود در صندوق تبرع بیشتر باشد و صندوق تبرع به تنهایی قادر به جبران خسارت نباشد از سهم حساب سرمایه گذاری شخص متضرر پرداخت می‌شود. مجدداً در

^۱ - Participant's Account

^۲ - Participant's Special Account

صورت عدم کفایت سهم حساب سرمایه گذاری وی، از حساب سرمایه گذاری به صورت قرض الحسنه به وی اعطا می گردد. اگر میزان خسارات به حدی باشد که کل سرمایه موجود در صندوق، خسارت به وجود آمده را جبران نکرد، شرکت تکافل اقدام به پذیره نویسی مازاد می کند. البته مشارکت کننده ای که خسارتی را متحمل شده، نباید از سود، هیچ سهمی داشته باشد، چرا که قبل از این غرامت دریافت کرده است. بطور کلی شرکت یا همان متصدی تکافل، باید بگونه ای از مجموع صندوق تبرعات و صندوق سرمایه گذاری استفاده کند که در پرداخت خسارت دچار مشکل نشود. لذا حدود و شرایط دقیق این کار از سوی بیمه مرکزی یا بانک مرکزی کشورها، تعریف شده است. البته باید توجه داشت که ساختار صندوق مشارکت کنندگان در تکافل عمومی و تکافل خانواده یکسان نیست، اما وجه اشتراکشان در تبرعی است که اتفاق می افتد و اساساً همین تبرع (بخشش بدون چشم داشت)، مهمترین وجه تمایزی است که میان بیمه های تکافل و بیمه های رایج وجود دارد.

الگوی عملیاتی شرکت های تکافل

۱. الگوی مضاربه: در این الگو متصدی تکافل برای دریافت یک درصد ثابت مشخص از هرگونه سود ناشی از سرمایه گذاری مشارکت کنندگان در بیمه توافق می کند. این نوع مشارکت در ریسک به متصدی تکافل اجازه مشارکت در عملکرد سرمایه گذاری مناسب از هر دو صندوق تکافل مشارکت کنندگان و حساب سرمایه گذاری مشارکت کنندگان را می دهد.

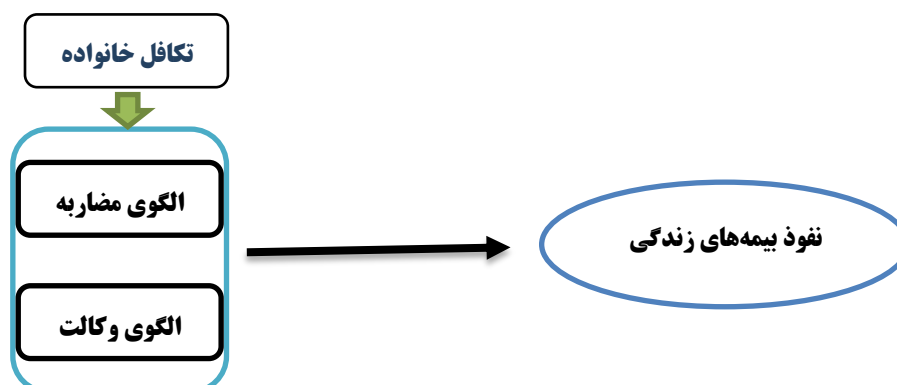
۲. الگوی وکالت: در این الگو بیمه گذاران مقدار مشارکت خود را در یک صندوق به صورت هبه قرار می دهند که این حق بیمه نیست. متصدی تکافل در جایگاه وکیل شرکت کنندگان در تکافل فعالیت می کند و مقداری از پول آنها را به صورت حق کار از حساب ویژه شرکت کنندگان کسر می کند. متصدی هیچ سهمی در مازاد یا سود حق پذیره نویسی ها ندارد و این سود یا مازاد فقط بین سهامداران (مشارکت کنندگان) تقسیم خواهد شد. در پایان تکافل تعیین شده یا حتی زودتر از موعد آن، شخص مانده حساب خود را افزون بر مقداری که در ابتدا تضمین شده، دریافت خواهد کرد (صبوری، ۱۳۹۵).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش انجام تحقیق با توجه به سوالات پژوهش و ماهیت آن از نوع تحقیق کمی، از نظر زمانی این تحقیق مقطعی و براساس نوع گردآوری داده های آن پیمایشی می باشد. براساس اهداف و سوالات تحقیق، جامعه آماری این تحقیق در دو بخش انجام گرفته است. به منظور آزمون الگوی تدوین شده، جامعه آماری تحقیق شامل تمامی کارشناسان مطلع در شرکت های بیمه ای، سازمان های فعال در بخش بیمه و انجمن های فعال در صنعت بیمه کشور خواهد بود. براساس ساختار سازمانی شرکت ها و انجمن های فعال که دارای ساختار سازمانی متفاوتی بوده اند، سعی گردیده تا از هر شرکت چهار مدیر مطلع به پرسشنامه ها پاسخ دهند. از اینرو تعداد ۶۵ نفر از مدیران شرکت ها و سازمان های فعال در صنعت بیمه کشور به پرسشنامه های پاسخ داده اند که بر همین اساس نیز نمونه آماری این بخش شامل ۶۵ مدیر بوده است. ابزار گردآوری داده ها شامل پرسشنامه بوده که براساس مرور ادبیات تنظیم شده است. پرسشنامه طراحی شده مخصوص روش مدلسازی معادلات ساختاری بوده که در جهت تدوین مدل پذیرش بیمه تکافل در شرکت های بیمه ای تدوین شده است روایی این پرسشنامه به صورت روایی ظاهری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بدست آمده است. مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه ۰/۸۶ محاسبه شده است

که نشان دهنده پایایی مناسب پرسشنامه بوده است. جهت تدوین مدل نقش بیمه تکافل در ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی از مدلسازی معادلات ساختاری^۱ استفاده گردیده است.

مدل پژوهش

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش (منبع: عسگری و اسمعیلی گیوی، ۱۳۸۷؛ الشماری و همکاران، ۲۰۱۹)

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی:

تکافل خانواده بر گسترش ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه‌های فرعی:

۱- فرضیه اول: الگوی مضاربه در تکافل خانواده بر گسترش ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی تأثیر معنی‌داری دارد

۲- فرضیه دوم: الگوی وکالت در تکافل خانواده بر گسترش ضریب نفوذ بیمه‌های زندگی تأثیر معنی‌داری دارد.

یافته‌های پژوهش

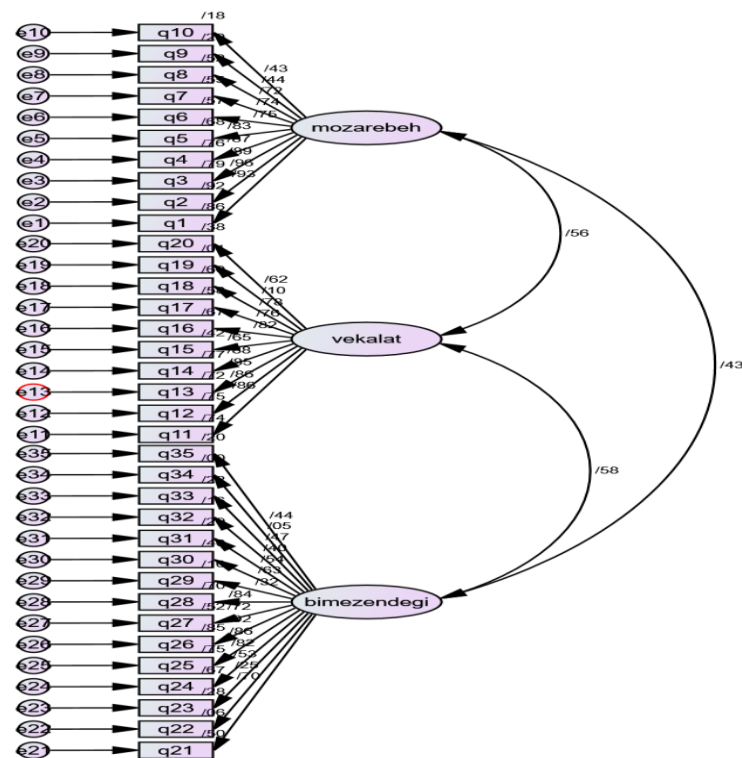
آزمون مدل اندازه‌گیری

برای آزمون مدل اندازه‌گیری لازم است همه متغیرهای مکنون^۲ را به همراه متغیرهای مشاهده شده^۳ خود طراحی کرده و شاخص‌های برازش آنها را بررسی کنیم. پس از رسم و آزمون مدل اندازه‌گیری در صورت برازش مدل اندازه‌گیری به رسم مدل ساختاری اقدام می‌کنیم. چنانچه مدل از برازش مناسبی برخوردار نباشد می‌بایست به اصلاح مدل پرداخته و پس از حذف گویه‌های غیراستاندارد مجدداً برازش مدل اندازه‌گیری را مورد بررسی قرار داد و در صورت تأیید آن، مدل ساختاری پژوهش را رسم نمود.

^۱ - SEM

^۲. متغیرهایی هستند که بصورت مستقیم قابل اندازه‌گیری نیستند، بلکه از طریق یک مجموعه از شاخص‌ها یا متغیرهای مشاهده‌پذیر بررسی می‌شوند.

^۳. برای سنجش متغیرهای پنهان از سنجه‌ها یا گویه‌هایی استفاده می‌کنند که همان سوالات پرسشنامه را تشکیل می‌دهند. این سنجه‌ها متغیرهای مشاهده شده نامیده می‌شوند.

شکل ۲. مدل اندازه گیری پژوهش (شمای کلی)

پس از رسم مدل اندازه گیری (شکل ۲) به منظور تست نرمال بودن از دو شاخص چولگی و کشیدگی استفاده می شود که از طریق نرم افزار مدل سازی معادلات ساختاری برای هریک از سؤالات مقدار آن محاسبه شد و چنانچه میزان چولگی بین (منفی ۲ و ۲) و میزان کشیدگی بین (منفی ۲ و ۲) باشد (بارشی، ۱۳۹۱، ص ۱۵۰). مدل مورد نظر نرمال می باشد. مقادیر به دست آمده از خروجی نرم افزار گواه نرمال بودن داده های پژوهش می باشد. همچنین جدول اندازه های رگرسیون (جدول ۱) نشان دهنده معناداری بارهای عاملی می باشد، اما به منظور بررسی استاندارد بودن بارهای عاملی در جدول اندازه رگرسیونی استاندارد (جدول ۱) مشاهده شد که سؤال بیست و دوم (q22) کمتر از مقدار استاندارد (۰/۵) می باشد، از اینرو به منظور برازش بهتر مدل می بایست این گویه حذف شود. در بررسی برازش مدل، مقدار کای اسکوئر بهنجار شده^۱ (که بر مبنای فراوانی (تعداد) مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار به بررسی یک متغیر در جامعه می پردازد و نیز بیان می کند بین فراوانی های مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار اختلاف معنی دار وجود دارد یا خیر) بیشتر از بازه تعریف شده برای آن بدست آمده است، از این رو می بایست به اصلاح مدل اندازه گیری (شکل ۲) به منظور دستیابی به برازش مناسب مدل پرداخت.

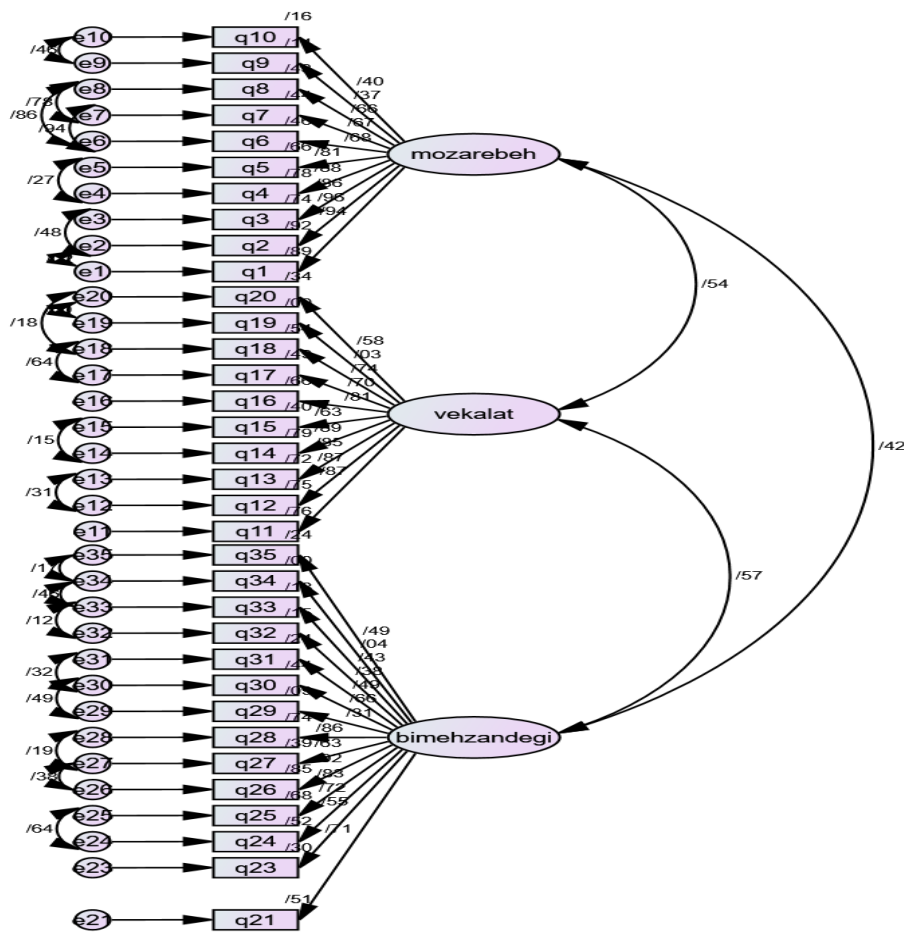
جدول ۱. بررسی معناداری گویه های پژوهش (اصلاح شده)

سازه پژوهش	علامت گویه در مدل	بار عاملی	t	p-value
آگاهی مضاربه	q1	۰/۹۲۹	ضریب ۱ جهت تعیین سایر ضرایب	۰/۰۰۰
	q2	۰/۹۵۸	۱۲/۹۴۰	۰/۰۰۰
	q3	۰/۸۸۹	۹/۸۰۳	۰/۰۰۰

^۱ - CMIN/DF

۰/۰۰۰	۹/۳۷۴	۰/۸۷۳	q4	
۰/۰۰۰	۸/۰۶۱	۰/۸۲۷	q5	
۰/۰۰۰	۶/۳۸۳	۰/۷۵۳	q6	
۰/۰۰۰	۶/۲۲۵	۰/۷۴۱	q7	
۰/۰۰۰	۵/۹۵۴	۰/۷۲۲	q8	
۰/۰۰۰	۳/۰۴۶	۰/۴۴۲	q9	
۰/۰۰۰	۲/۹۴۳	۰/۴۲۶	q10	
-	ضریب ۱ جهت تعیین سایر ضرایب	۰/۸۶۱	q11	الگوی وکالت
۰/۰۰۰	۷/۱۹۲	۰/۸۶۴	q12	
۰/۰۰۰	۶/۸۷۴	۰/۸۵۰	q13	
۰/۰۰۰	۷/۳۷۲	۰/۸۷۸	q14	
۰/۰۰۰	۴/۳۱۴	۰/۶۵۱	q15	
۰/۰۰۰	۶/۲۷۰	۰/۸۲۱	q16	
۰/۰۰۰	۵/۳۲۱	۰/۷۶۴	q17	
۰/۰۰۰	۵/۴۸۰	۰/۷۷۶	q18	
	۶/۳۳۰	۰/۷۰۵	q19	
۰/۰۰۰	۳/۹۴۳	۰/۶۱۷	q20	
-	ضریب ۱ جهت تعیین سایر ضرایب	۰/۷۰۴	q21	بیمه‌های زندگی
کمتر از مقدار استاندارد - حذف شد			q22	
۰/۰۰۰	۲/۹۸۳	۰/۵۲۸	q23	
	۲/۴۱۹	۰/۷۱۹	q24	
۰/۰۰۰	۵/۴۲۱	۰/۸۶۴	q25	
۰/۰۰۰	۵/۸۹۰	۰/۹۱۹	q26	
۰/۰۰۰	۴/۲۳۰	۰/۷۲۰	q27	
۰/۰۰۰	۵/۱۶۹	۰/۸۳۸	Q28	
۰/۰۰۰	۱/۷۲۰	۰/۳۲۱	q29	
۰/۰۰۰	۳/۶۰۳	۰/۶۲۹	q30	
۰/۰۰۰	۳/۰۱۳	۰/۵۳۸	q31	
۰/۰۰۰	۲/۱۶۵	۰/۳۹۸	q32	
۰/۰۰۰	۲/۵۹۲	۰/۴۷۰	q33	
	۲/۳۸۰	۰/۵۱۴	q34	
۰/۰۰۰	۲/۴۵۴	۰/۴۴۴	q35	

آزمون مدل اندازه گیری (اصلاح شده)

شکل ۳. مدل اندازه گیری پژوهش (اصلاح شده)

بررسی برازش مدل اندازه گیری پژوهش

مدل اندازه گیری زمانی از برازش مناسبی برخوردار می باشد که مقدار کای اسکور پهنجار شده (نسبت χ^2 به درجه آزادی df) کمتر از ۳ (خیلی خوب) و یا در یازه ۵-۳ (قابل قبول)، مقدار شاخص نیکوئی برازش^۱ و شاخص نیکوئی برازش تعدیل شده^۲ بزرگتر از ۰/۸، مقدار شاخص برازش ایجاز^۳ بزرگتر از ۰/۵، مقدار شاخص برازش تطبیقی^۴ و حداقل دو مقدار از مقادیر شاخص برازش نسبی^۵، شاخص برازش هنجار شده^۶، شاخص برازش افزایشی^۷، شاخص توکر لوئیس^۸ بزرگتر از ۰/۹ باشد و همچنین مقدار مجذور میانگین مربعات خطای تقریب^۹ کمتر از ۰/۰۸ باشد و مقدار احتمال (عد معنی داری) در سطح ۰/۰۵ معنادار باشد (قاسمی، ۱۳۹۲، ص ۴۵).

۱- GFI

۲ - AGFI

۳ - PNFI

۴ - CFI

۵ - RFI

۶ - NFI

۷ - IFI

۸ - TLI

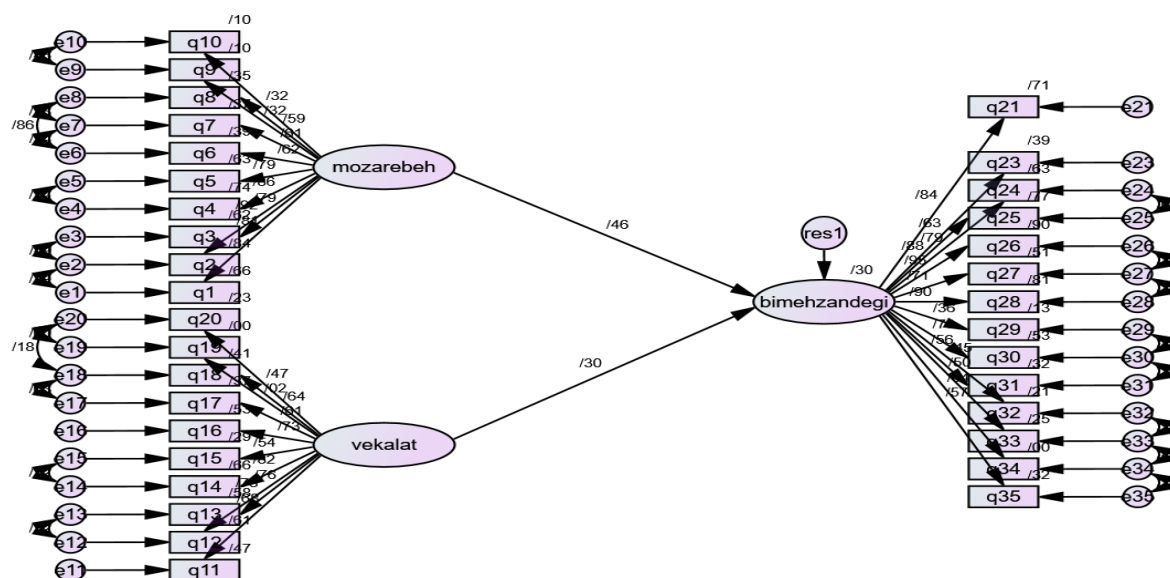
۹ - RMSEA

جدول ۳. بررسی برازش مدل اندازه گیری پژوهش

شاخص های برازش	مقادیر قابل قبول	مقادیر بدست آمده
کای اسکوئر بهنجار شده (CMIN/ DF)	کمتر از ۳	۱/۹۱۳
شاخص نیکویی برازش (GFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۰۲
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۴۷
شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)	بیشتر از ۰/۵	۰/۷۱۱
شاخص برازش نسبی (RFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۷۱
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۰۴
شاخص برازش افزایشی (IFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۱۷
شاخص توکر لویس (TLI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۲۰
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۴۴
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSE)	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۴۷
عدد معناداری (P)	کمتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۰

پس از رسم مدل اندازه گیری پژوهش و تأیید برازش مدل، به منظور تعیین روابط علی متغیرهای وابسته و مستقل از طریق ضرایب استاندارد و عدد معناداری، مدل ساختاری پژوهش را رسم می کنیم تا بر اساس آن نسبت به تأیید یا رد فرضیات پژوهش تصمیم گیری شود.

آزمون مدل ساختاری پژوهش

شکل ۴. مدل ساختاری پژوهش

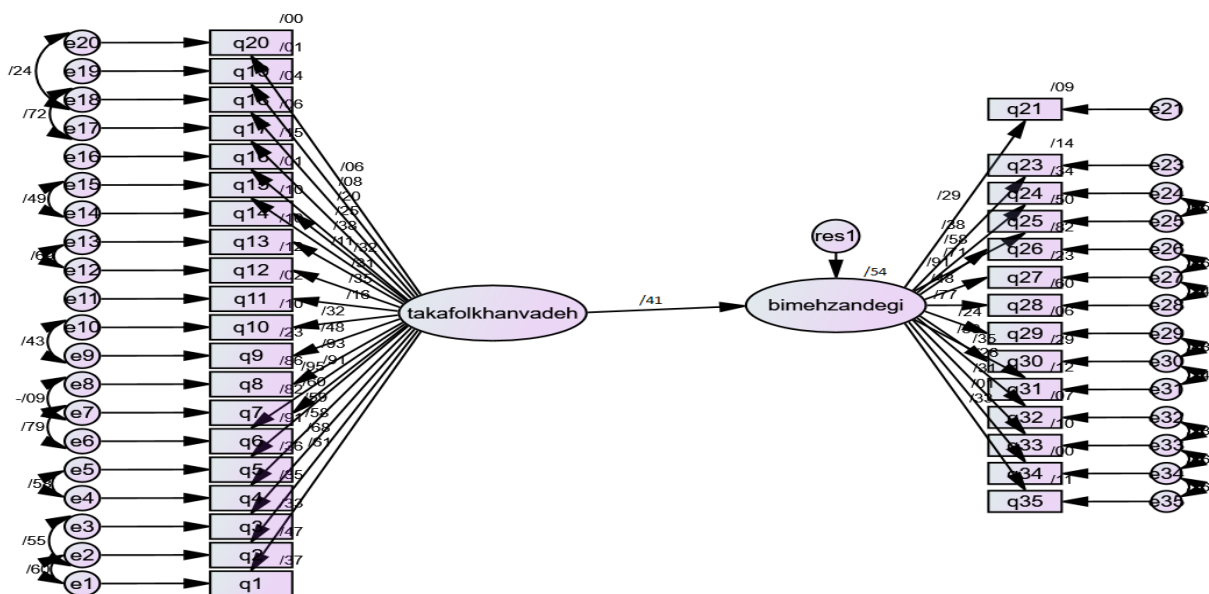
بررسی معناداری مدل ساختاری پژوهش

جدول ۲. مقدار آماره تی و سطح احتمال ساختاری پژوهش

مسیرها	آماره تی (C.R.)	عدد معنی داری (p-value)
الگوی مضاربه <--- بیمه های زندگی	۸/۳۲۶	۰/۰۲۵
الگوی وکالت <--- بیمه های زندگی	۵/۹۳۳	۰/۰۰۳
کفالت خانواده <--- بیمه های زندگی	۴/۵۹۴	۰/۰۰۰

همانگونه که در شکل ۴ مشاهده می شود متغیرهای برونزا (مستقل) الگوی مضاربه و وکالت در تکافل خانواده ۳۰ درصد از واریانس متغیرهای وابسته (درونزا) بیمه های زندگی را تبیین می کنند و همچنین اثر پیاده سازی الگوی مضاربه بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی به مراتب نیرومندتر از اثر الگوی وکالت است. با توجه به ضرایب مسیر (ضرایب بتای) مدل ساختاری پژوهش، اثر مستقیم الگوی مضاربه بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی (۰/۴۶) مثبت و در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار می باشد و اثر الگوی وکالت بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی (۰/۳۰) و در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار می باشد.

مدل ساختاری در شمای کلی

شکل ۵. مدل ساختاری پژوهش در شمای کلی

تبیین اثرات مستقیم (تعیین ضرایب بتا)

ضرایب مسیر یا ضرایب بتا نشان دهنده ی شدت و نوع رابطه بین دو متغیر پنهان می باشند، و عددی بین -۱ تا +۱ است که اگر برابر با صفر شوند نشان دهنده ی نبود رابطه ی خطی بین دو متغیر پنهان می باشد و همچنین این ضریب نشان دهنده همبستگی بین دو متغیر پنهان می باشد، که در جدول شماره ۳ نتایج حاصل شده از خروجی نرم افزار بیانگر رابطه مثبت و معنادار متغیر مستقیم و متغیر وابسته می باشد.

جدول ۳. بررسی اثرات مستقیم

متغیر	اثرات مستقیم استاندارد شده بر نفوذ بیمه‌های زندگی
تکافل خانواده	۰/۴۱

بررسی پایایی ترکیبی، روایی همگرا و واگرا

به منظور دستیابی به یافته‌های و نتایج دقیقتر در مورد صحت پژوهش انجام شده با استفاده از داده‌های به دست آمده توسط نرم افزار پس از اصلاحات انجام گرفته به بررسی پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا توسط نرم افزار Excel پرداختیم تا دستیابی به یافته‌های معتبر تضمین شود. بدین منظور شروط برقراری پایایی، روایی همگرا و واگرا را با استفاده از جدول تحلیل می‌کنیم. مقدار CR را پس از اصلاح مدل اندازه‌گیری مجدد آ به دست آوردیم که نشان دهنده پایایی مناسبی می‌باشد

• شرط برقراری روایی همگرا^۱:

۱. بارهای عاملی معنادار باشند (در پژوهش بارهای عاملی معنادار بودند) ۲. بارهای عاملی استاندارد و بزرگتر از ۰/۵ باشند (که در پژوهش حاضر مدل را اصلاح کردیم تا بارهای عاملی استاندارد شوند، در واقع بارهای عاملی پایین تر از ۰/۵ را حذف کردیم) ۳. $CR > AVE$ (داده‌های به دست آمده نشان دهنده بیشتر بودن مقادیر CR از مقادیر AVE میانگین واریانس استخراجی "می‌باشد") ۴. $AVE > 0.5$ (مقادیر به دست آمده برای AVE بیشتر از ۰/۵ می‌باشند) با توجه به شروط ذکر شده برای برقراری روایی همگرا می‌توان نتیجه گرفت که پژوهش حاضر از روایی همگرا برخوردار است.

• شروط برقراری روایی واگرا^۲:

۱. $AVE > MSV$ (مقادیر به دست آمده برای AVE میانگین واریانس استخراجی "بیشتر از MSV حداکثر مجذور واریانس مشترک" می‌باشد) ۲. $AVE > ASV$ (مقادیر به دست آمده برای AVE بیشتر از ASV "میانگین مجذور واریانس مشترک" می‌باشد). با توجه به شروط ذکر شده در مورد برقراری روایی واگرا می‌توان نتیجه گرفت که پژوهش حاضر از روایی واگرا برخوردار است.

جدول ۴. پایایی ترکیبی، روایی همگرا و واگرا

متغیرها	CR	AVE	MSV	ASV
الگوی مضاربه	۰/۸۸۹	۰/۶۷۰	۰/۱۸۰	۰/۱۲۳
الگوی وکالت	۰/۸۸۹	۰/۷۲۹	۰/۵۱۶	۰/۲۴۰
بیمه‌های زندگی	۰/۸۱۴	۰/۶۰۴	۰/۵۱۶	۰/۲۲۲
شمای کلی	۰/۹۳۳	۰/۷۷۸	۰/۰۶۳	۰/۰۳۷

با توجه خروجی نر افزار اکسل در جدول شماره ۴ تمامی متغیرها از روایی و پایایی ترکیبی برخوردار می‌باشند.

۱۵- اگر همبستگی بین نمرات آزمون‌هایی که خصیصه واحدی را اندازه‌گیری می‌کنند بالا باشد، پرسشنامه دارای اعتبار همگرا می‌باشد

۱۶- اگر همبستگی بین نمرات آزمون‌هایی که خصیصه‌های متفاوتی را اندازه‌گیری می‌کنند پایین باشد، پرسشنامه دارای اعتبار واگرا می‌باشد

نتیجه گیری و پیشنهادات

فرضیه اصلی پژوهش: مقدار آماره تی (C.R.) به منظور تعیین معنادار بودن تاثیر تکافل خانواده بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی ۴/۵۹۴ برآورد گردید، و نیز مقدار احتمال (p-value) در سطح (۰/۰۰۰) معنادار می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که تکافل خانواده بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی اثر معناداری دارد و شدت این اثر (۰/۴۱) می باشد، در واقع وقتی متغیر مستقل تکافل خانواده یک واحد انحراف استاندارد تغییر می کند، ضریب نفوذ بیمه های زندگی ۰/۴۱ واحد انحراف استاندارد تغییر می کند و افزایش می یابد. با توجه به سطح معناداری و استاندارد بودن بارهای عاملی و نیز برازش مناسب مدل، فرضیه اصلی پژوهش تأیید می شود.

فرضیه اول: مقدار آماره تی (C.R.) به منظور تعیین معنادار بودن تاثیر الگوی مضاربه بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی برابر ۸/۳۲۶ برآورد گردید، و نیز مقدار احتمال (p-value) در سطح (۰/۰۲۵) معنادار می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که الگوی مضاربه بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی اثر معناداری دارد و شدت این اثر (۰/۴۶) می باشد، در واقع وقتی متغیر مستقل الگوی مضاربه در تکافل خانواده یک واحد انحراف استاندارد تغییر می کند، ضریب نفوذ بیمه های زندگی ۰/۴۱ واحد انحراف استاندارد تغییر می کند و افزایش می یابد. با توجه به سطح معناداری و استاندارد بودن بارهای عاملی و نیز برازش مناسب مدل، فرضیه اول تأیید می شود.

فرضیه دوم: مقدار آماره تی (C.R.) به منظور تعیین معنادار بودن تاثیر الگوی وکالت بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی برابر ۵/۹۳۳ برآورد گردید، و نیز مقدار احتمال (p-value) در سطح (۰/۰۰۳) معنادار می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت که الگوی وکالت در تکافل خانواده بر ضریب نفوذ بیمه های زندگی اثر معناداری دارد و شدت این اثر (۰/۳۰) می باشد، در واقع وقتی متغیر مستقل الگوی وکالت یک واحد انحراف استاندارد تغییر می کند، ضریب نفوذ بیمه های زندگی ۰/۳۰ واحد انحراف استاندارد تغییر می کند و افزایش می یابد. با توجه به سطح معناداری و استاندارد بودن بارهای عاملی و نیز برازش مناسب مدل، فرضیه دوم تأیید می شود.

اهمیت بیمه و مخصوصاً از نوع اسلامی آن در فعالیتهای اقتصادی بر کسی پوشیده نیست و تمام کسانی که با فعالیت های اقتصادی در ارتباط می باشند به نقش مهم و حساس بیمه در رشد و توسعه این فعالیت ها اذعان دارند. از طرف دیگر باید این نکته را نیز زیر نظر داشت که رشد اقتصادی جامعه می تواند عامل توسعه و پیشرفت صنعت بیمه از نوع اسلامی آن محسوب شود. محصولات تکافل خانواده در دو الگوی مضاربه و وکالت ارائه می شوند که به علت بهره بردن از سازوکارهای خاص می توانند به صورت ابزاری کارآمد برای مدیریت ثروت خانواده ها با استفاده از پس انداز و سرمایه گذاری آنها باشد. از الگوهای تکافل خانواده، الگوی مضاربه بهترین نوع برای پس اندازهای بلند مدت و تکافل خانواده است. اگرچه بیمه و بیمه عمر از نظر فقه امامیه هیچ ایرادی ندارد اما تکافل خانواده در جایگاه صنعتی پرسود مطابق با شرع مقدس به سرعت در حال رشد و فراگیر شدن و هم چنین با برخورداری از ویژگی هایی که بیمه رایج از آنها بی بهره بوده است، می تواند به صورت جدی در جایگاه مکملی برای بیمه عمر رایج مورد توجه قرار گیرد. لذا می بایست الگوهای مختلف تکافل خانواده بررسی و مناسبترین الگو از نقطه نظر جامعه ایرانی انتخاب شود. ارائه محصولات تکافل خانواده در کنار محصولات بیمه عمر رایج در کشور ما به رشد نفوذ بیمه در کشور کمک قابل توجهی خواهد کرد. بهبود محیط های سیاسی و قانونی به علت ایجاد انگیزه برای سرمایه گذاری های بلندمدت مانند بیمه عمر نقش مهمی در تقاضای بیمه های عمر دارد. بیمه عمر که نوعی سرمایه گذاری بلندمدت است، به عنوان یکی از قراردادهای بیمه ای و

بازرگانی تابع قوانین مدنی، مقررات و حقوق بیمه است که تعهدهای طرفین قرارداد بیمه اعم از بیمه گر و بیمه گذار را تبیین می کند. با توجه به مدل های معرفی شده و تخمین ضرایب مشاهده شد که الگوی مضاربه و وکالت اثر مثبت و معناداری بر ضریب نفوذ بیمه های عمر در کشور دارند و اثر الگوی مضاربه به مراتب بیشتر از الگوی وکالت می باشد. براساس یافته های به دست آمده، مدیران و تصمیم گیرندگان صنعت بیمه باید به معیارهای بیمه تکافل خانواده که در ایجاد قصد خرید مشتریان تاثیر گذار است، توجه ویژه ای داشته باشند. با توجه به تجربیات کشورهای مختلف از جمله مالزی در عرصه مالی اسلامی و تکافل خانواده، بیمه مرکزی می بایست به تاسیس نهادی نظارتی با عنوان شورای فقهی بیمه اقدام نماید تا با بررسی های فقهی - حقوقی به طراحی و تدوین الگوها و روش های بیمه و تکافل از دیدگاه فقهی بپردازند. از اینرو جهت تبیین بهتر یافته ها، پیشنهادات زیر ارائه می شود.

❖ به کارگیری قوانین و مقررات مناسب و اجرای حاکمیت قانون از طرف دولت و فراهم نمودن شرایط لازم جهت برقرار اطمینان و شفافیت رابطه قراردادی میان طرفین قرارداد بیمه ای (بیمه گذار و بیمه گر) در جهت کسب اطمینان از انطباق فعالیت های بیمه ای با موازین شرعی

❖ فراهم ساختن فضای سیاسی باثبات برای توسعه بیمه عمر به وسیله برگزاری دوره های تخصصی بیمه ای و انتقال تجربه ها و دانش بیمه گران کشورهای پیشرو در بیمه عمر به کشورهای در حال توسعه، این امر باعث تقویت انگیزه سرمایه گذاری مولد و بلندمدت در بخش بیمه عمر و کسب بازدهی بیشتر می شود.

❖ توجه ویژه به مقوله دموکراسی از جمله آزادی بیان، حق اظهار نظر بیمه گذاران در سیاست گذاری های بیمه عمر مطابق با موازین شرعی و فراهم سازی اطلاعات بیمه ای جهت محدودیت سودجویی در فعالیت های بیمه و اطمینان از سرمایه گذاری منابع مالی بیمه در راه های اسلامی و وابستگی منافع بیمه گذار و بیمه گر ضروری است تا به این ترتیب مشروعیت اسلامی بیمه عمر نزد بیمه گذاران افزایش یابد و متقاضیان بیمه عمر اطمینان یابند که فعالیت های بیمه گری در جهت موازین شرعی و اسلامی انجام می گیرد.

❖ طراحی و تدوین قوانین و مقررات بیمه ای در جهت آگاهی بیمه گذاران از صرف منابع مالی بیمه در فعالیت های هماهنگ با اصول اسلامی و شرعی و رفع نواقص و کاستی های قوانین بیمه ای در حوزه تکافل بنابر پیشنهادات ارائه شده، ارائه محصول های تکافل خانواده در کنار محصول های بیمه عمر رایج در کشور ما به رشد نفوذ بیمه در کشور کمک قابل توجهی خواهد کرد. با توجه به تحریم های کشورهای غربی علیه جمهوری اسلامی ایران وقت آن رسیده است که از تکافل استفاده بهتری شود. شایسته است دولت وظیفه خود در تامین سطح زندگی مناسب برای همه افراد جامعه را از طریق کمک به تاسیس، رشد و توسعه تکافل در کشور انجام دهد. لذا می بایست الگوهای مختلف آن بررسی و مناسبترین الگو از نقطه نظر جامعه ایرانی انتخاب شود.

منابع

امجدی، کاظم، رجایی، یداله، دالمنپور، محمد، رحیمزاده، اشکان. (۱۴۰۱). تدوین مدل پذیرش بیمه تکافل در شرکتهای بیمه ای کشور از منظر شاخص های آمادگی سازمان براساس ترکیب SEM-ISM، فصلنامه علمی مطالعات اقتصاد اسلامی، سال چهارم، شماره دوم، صص ۵۶۲ - ۵۳۳.

حاجعلی اکبری، فیروزه، زباندان، فیروزه، جعفرلی، فریماه. (۱۳۹۹). بررسی عوامل موثر در پیاده سازی بیمه اسلامی (تکافل) در سطح بیمه میهن، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشنامه بیمه، سال ۳۵، شماره ۴، صص ۹۷۱ - ۱۶۳.

- ساعی، محمد هادی، الهی، محمد. (۱۳۹۵). نظارت بر شرکت های بیمه تکافل در مالزی و ایران. کنفرانس بین المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، دوره ۳، صص ۱۶-۱. صبور، غلامرضا. (۱۳۹۵). ساختار بیمه های عمر در نظام تکافل و بیمه های متعارف، انجمن حرفه ای صنعت بیمه، صص ۵-۱. ربی، هدای، محمودی، فاطمه. (۱۹۳۴). بررسی تکافل، چشم انداز و چالش های صنعت تکافل، فصلنامه علمی - ترویجی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره چهاردهم، صص ۳۱-۷. عسگری، محمد مهدی، اسمعیلی گیوی، حمیدرضا. (۱۳۸۷). تحلیل نظری ساختار بیمه های عمر در نظام تکافل و بیمه های متعارف، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال هشتم، شماره ۳۲، صص ۹۱-۶۳. ولی زاده، هدیه، شمس، علیرضا، حسنخانی، مهران. (۱۴۰۱). نقش تکافل و ابزارهای مالی اسلامی در تحقق توسعه صنعت بیمه، پانزدهمین کنفرانس بین المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه، ۲۲۱۶-۱.
- Akhter, Waheed, Hassan Jamil, and Kim-Shyan Fam.(2021).Islamic influence on customer satisfaction: evidence from Takaful and conventional insurance industry, Journal of Islamic Accounting and Business Research,pp184-201.
- Berger, Allen N., et al.(2019). Liquidity creation performance and financial stability consequences of Islamic banking: Evidence from a multinational study, Journal of Financial Stability, 44, 100692.pp40-48.
- Karbhari, Y., Muys, I., Hassan, A. F. S., & Elnahass, M.(2018). Governance mechanisms and efficiency: Evidence from an alternative insurance (Takaful) market, Journal of International Financial Markets, Institutions and Money.PP386-402.
- Pradhan, Rudra P., et al.(2017). Insurance-growth nexus and macroeconomic determinants: evidence from middle-income countries. Empirical Economics 52.4,PP1337-1366.
- Rubio-Misas, María.(2020). Ownership structure and financial stability: Evidence from Takaful and conventional insurance firms, Pacific-Basin Finance Journal,62,101355.
- Sandal, Nukhet A.(2019).The politics of regime mainstreaming: knowledge production and the institutionalization of Islamic finance.Politics and Religion,12(4),pp 606-62

Abstract

One of the most important insurance models in the contemporary era is Takaful, which was proposed based on Islamic jurisprudence and, despite its short life, has gained a suitable position in the insurance market of Islamic countries. Takaful, which is also called Islamic insurance, is designed to overcome some of the special features of conventional insurance. Takaful means joint responsibility or joint guarantee, and since Takaful has not reached the implementation stage in Iran and is presented as a model, It is necessary that the takaful industry is introduced and known more and its potential is used to expand the penetration rate of life insurance. The current research is practical in terms of purpose, and in terms of the research method according to the research questions and its nature, it is a quantitative research, in terms of time, it is a cross-sectional research and based on the type of data collection, it is a survey. The statistical population of the research includes 65 managers of companies and organizations active in the country's insurance industry, and accordingly, the statistical sample of this department included 65 managers. The findings of the research show the positive and significant effect of family takaful on the penetration rate of life insurances and the effect of mudarabah model on the penetration rate of life insurances is far more than that of the proxy model.

Keywords

takaful, family takaful, bailment of a capital, proxy model, life insurance
